

Vereniging Volkstuinen Tuinwijken

Programma Ecologie Tuinwijken
16 mei 2022

Foto: Paula Marra (tuin 154)

PROGRAMMA ECOLOGIE

INLEIDING

In de statuten van Tuinwijken staat dat onze vereniging zich mede tot doel stelt de publieke gedeelten van Tuinwijken ecologisch te beheren. Dit met name ook om de biodiversiteit te bevorderen. Gezien deze doelstelling heeft het bestuur een werkgroep ingesteld om de bestaande situatie in beeld te brengen en om in beeld te krijgen waar kansen liggen.

De afgelopen jaren is er veel gebeurd wat betreft de ecologie. De werkgroep zet hieronder de hoofdlijnen op een rij.

Het is goed te bedenken dat Tuinwijken onderdeel uitmaakt van de zogenaamde Gemeentelijke Ecologische Structuur (GES). Die omvat alle belangrijke groengebieden van de gemeente. Tuinwijken is binnen deze GES één van de kerngebieden en dus ecologisch belangrijk. In de dagelijkse praktijk is dit een uitstekende basis voor onze contacten met de gemeente. En die contacten zijn prima.

We willen stappen vooruit zetten wat betreft het ecologisch beheer van Tuinwijken, voor zeg maar de gehele openbare ruimte. Hopelijk met het effect dat steeds meer leden ook hun eigen tuin in toenemende mate ecologisch inrichten en beheren.

Dit programma heeft een dynamisch karakter. Het is niet een wet van Meden en Perzen. Het is bedoeld als basis voor het denken over concrete ecologische maatregelen op Tuinwijken. In de loop der jaren zal ongetwijfeld blijken dat andere maatregelen denkbaar zijn of dat het toch wat anders moet. Die ruimte biedt dit programma zeker. Hier ligt wat ons betreft een belangrijke taak voor de commissie ecologie.

Wij komen daar aan het slot van dit verhaal nog op terug.

HOEVER ZIJN WE?

Er is de laatste 10 jaren al heel wat gedaan wat betreft de ecologie van Tuinwijken. Het zou te ver voeren om hier een uitputtende opsomming te geven. Volstaan wordt met het noemen van de hoofdlijnen. Maar eerst twee betrekkelijk recente rapporten die een positieve beoordeling inhouden wat betreft de ecologie van Tuinwijken.

In het kader van het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren wordt Tuinwijken om de vier jaar beoordeeld door het AVVN. De laatste keuring dateert van 2019. Tuinwijken scoorde daarbij bovengemiddeld met het maximaal aantal punten. Onlangs is het doelsoortenrapport van Bureau Waardenburg over Tuinwijken verschenen (Monitoring in het kader van de Gemeentelijke Ecologische Structuur 2020, Verbindingszone Volkstuinen Helperzoom-2e monitoring). Naast de positieve beoordeling zijn in beide rapporten een aantal aanbevelingen opgenomen die waar nodig meegenomen zijn in deze notitie.

RESULTATEN AFGELOPEN DECENNIUM

De Woeste Weelde

Met name dit deel van Tuinwijken wordt in ecologische rapporten heel positief beoordeeld. De biodiversiteit ziet er goed uit, vooral als gevolg van het extensieve beheer. Niet iedereen waardeert dat laatste, maar wat betreft ecologie is De Woeste Weelde een voorbeeldproject.

Grote veld

Jarenlang werd het grote veld verschillende keren in zijn geheel gemaaid. Bovendien werd het gebied gedraineerd. Op een gegeven

moment werkte de drainage niet meer, waardoor het veld veel natter is geworden. Bovendien is gekozen voor ecologisch maaien. We hebben hier de samenwerking gezocht met Landschapsbeheer Groningen. Een klein deel wordt op de oude manier gemaaid. Het overgrote deel wordt nog maar één keer per jaar met de zeis gemaaid. De ecologische effecten mogen best opzienbarend worden genoemd. Zo zien we bijvoorbeeld steeds meer Rietorchissen, een bijzondere plant die in symbiose leeft met allerlei bodemschimmels.

Waterbeheer

De waterkwaliteit van vijvers en sloten is de laatste tijd enorm verbeterd. Het eendenkroos is op veel plaatsen verdwenen. Als het water bedekt is met een dik pak kroos is lichttoetreding niet mogelijk met als gevolg dat het leven in het water onmogelijk wordt. In nauwe samenwerking met gemeente en waterschap zijn technische maatregelen getroffen om de doorstroming van water te bevorderen. De vijver in De Woeste Weelde is een goed voorbeeld. Daar zijn zelfs vissen en zoetwatermosselen gesignaleerd.

Omdat het onderhoud met betrekking tot sloot en wal veel te wensen overliet heeft de ALV een paar jaar geleden richtlijnen opgesteld voor het onderhoud door aangrenzende huisjeseigenaren. Hoewel er nog veel werk te doen is, is de achterstand voor een deel ongedaan gemaakt. Ook dit draagt sterk bij aan de ecologische verbetering in sloot en wal. Er is dus een nauwe samenhang met de vorige maatregel.

Nachtvlinders

De stand van de nachtvlinders op Tuinwijck wordt nauwgezet gemonitord. Abel Jagersma is hier de grote man. Zijn

rapportages zijn opgenomen in het eerder genoemde doelsoortenrapport van Bureau Waardenburg. We zien op Tuinwijck een grotere soortenrijkdom. Ook hier zien we de effecten van ecologische maatregelen zoals het consequente maaibeleid van het Grote veld en het extensieve onderhoud van de Woeste Weelde.

Zoals gezegd, deze opsomming is niet uitputtend. Veel andere, kleinere projecten blijven hier buiten beeld, maar zijn niet minder belangrijk. Voorbeelden zijn Vlindertuin, Paddepoel, Bongerd, Kantineborder en entréeborder.

Samenwerking

Gevolg van de toenemende aandacht voor ecologie op Tuinwijck is ook dat de samenwerking met externe partijen veel intensiever is geworden. Genoemd worden Landschapsbeheer Groningen, IVN Natuureducatie, Bureau Waardenburg, de stadsecologen en andere medewerkers van de gemeente, het waterschap en de Vlinderstichting. De gemeente staat ons als eigenaar van de grond regelmatig met raad en daad ter zijde.

Niet ongenoemd mag worden dat Tuinwijck elk jaar meedoet aan Fête de la Nature en de Natuurwerkdag. Sinds dit jaar heeft het IVN Natuureducatie Groningen-Haren twee natuurgidsen opgeleid die met enige regelmaat rondleidingen op Tuinwijck zullen geven. Natuureducatie is onlosmakelijk verbonden met de ecologie op Tuinwijck, voor eigen leden maar evenzeer voor de buitenwacht. Tot zover de stand van zaken in hoofdlijnen.

WAAR LIGGEN KANSEN?

Hieronder wordt een overzicht gegeven van kansen om de ecologie van Tuinwijck te

versterken. Het is geen uitputtend overzicht. De werkgroep ecologie gaat ermee aan te slag. In de loop der tijd zullen zich ongetwijfeld nieuwe kansen aandienen. En het is ook best mogelijk dat kansen die hier beschreven worden bij nader inzien niet uitgevoerd worden. Het is aan de werkgroep de voorstellen te wikken en te wegen. Uitgewerkte voorstellen worden middels het bestuur aan de ALV ter fattering voorgelegd. Dat gebeurt elk jaar bij de begrotingsbehandeling.

Invulling voormalige moestuinen

De moestuinen aan de noordwestkant van Tuinwijk zijn een paar jaar geleden "uit bedrijf" genomen. De grond is ingezaaid met gras, in afwachting van een nieuwe bestemming. Idee is om de groenzone die begint links van ons toegangshek door te trekken tot het helofytenfilter. Op die manier ontstaat een aaneengesloten groenstrook van circa 2000 m². Een idee is ook de loop van het (stromende) water dat nu door het helofytenfilter loopt te verleggen, zodat een beeklandschapje gecreëerd kan worden. Dit project versterkt de biodiversiteit van Tuinwijk aanzienlijk (vogels, vleermuizen, kleine zoogdieren plus diverse plantensoorten). Ook een verbinding met de Schooltuin aan de noordkant behoort tot de mogelijkheden (natuureducatie).

De werkgroep ecologie zal, mede gelet op de tijdens de ALV van november 2021 gemaakte opmerkingen, de voorstellen grondig bekijken.

Kantine en portiersloge

Als de dakconstructie het toelaat kan een groen dak worden aangelegd op de kantine, gereedschapsschuur en werkplaats/portiersloge. Ook kan gedacht worden aan verdere verduurzaming van met name de kantine, is een gasaansluiting/verwarming nog nodig?

Water

Door de betere doorstroming en het sloot en wal beleid is reeds een aanzienlijke verbetering bereikt. Doel is dat alle sloten en vijvers op Tuinwijk eendenkroosvrij worden. In overleg met het waterschap wordt nagegaan op welke wijze de doorstroming bevorderd kan worden. Daarnaast zouden alle tuinen die grenzen aan een sloot hun regenwater beter kunnen afvoeren via sloot en regenton in plaats van via het riool. Regenwater is een goede manier om de waterkwaliteit op Tuinwijk te verbeteren. Zoals gezegd, deze opsomming is niet uitputtend. Veel andere, kleinere projecten blijven hier buiten beeld, maar zijn niet minder belangrijk. Voorbeelden zijn Vlindertuin, Paddepoel, Bongerd, Kantineborder en entréeborder.

Bomen

Mede ter compensatie van gekapte bomen zou Tuinwijk zichzelf kunnen verplichten om jaarlijks bijvoorbeeld drie bomen te planten. Het ligt voor de hand dat daarbij in eerste instantie gedacht wordt aan het hiervoor onder "oude moestuinen" bedoelde grasveld. Maar ook de Schaduwborder richting kantine of de Grasdriehoek is hiervoor geschikt.

Bijenborder

Al een paar jaar is het de bedoeling deze border een fikse opknopbeurt te geven. In eerste instantie was het de bedoeling om de grote spar in het midden van de border te verwijderen. Dit om de rode esdoorn (die daar pal naast staat) meer ruimte en te geven. De voorgenomen kap stuitte op bezwaren van omwonenden. Sindsdien is er weinig meer gebeurd. Het is nu aan de werkgroep om een nieuw plan te maken voor de border, zulks met behoud van beide bomen. Er zijn verschillende opties. Zo zou de op dit moment sterk verwilderde border onderdeel

van De Woeste Weelde kunnen worden. De slootkant kan aan één kant afgevlakt worden. Er zou ook een kleine poel kunnen worden aangelegd. Andere optie is om het gebiedje los te zien van De Woeste Weelde en opnieuw al border in te richten.

Bollen

Er is de afgelopen drie jaar een voorzichtig begin gemaakt met het poten van duizenden bloembollen in het najaar, met name stinzenplanten. Dit zou de komende jaren moeten worden herhaald en uitgebreid om Tuinwijck zo ook in het vroege voorjaar aantrekkelijk te maken voor insecten. Uiteraard zullen alle bloeiende bollen dit ook visueel een prachtig gezicht zijn. Met name Entreeborder, Grote veld en Vlindertuin zijn hiervoor geschikt.

Particuliere tuinen

Leden die hun tuin willen (her)inrichten zouden misschien graag horen hoe ze dat op een ecologische manier kunnen doen. Er zijn vast wel een paar doorgewinterde ecologisch kenners op Tuinwijck die dat graag op zich willen nemen. Ook kan gedacht worden aan lezingen/voordrachten door derden. Deze kans kan gezien worden als onderdeel van natuureducatie (zie hierna).

Tot zover deze opsomming van kansen. Het is zeker geen uitputtende opsomming. Meer een schets van een aantal belangrijke projecten die de komende jaren in de steigers gezet kunnen worden. De lijst zal de komende jaren bijgesteld of aangevuld kunnen worden. Hier ligt een belangrijke taak voor de werkgroep ecologie (zie hierna).

Hoewel niet direct gerelateerd aan de ecologie wijst de werkgroep op de volgende punten

Doorkijkjes

Een wandeling over Tuinwijck is extra verrassend als je plotseling middels een doorkijkje wordt geconfronteerd met de schaal van Tuinwijck. De entreeborder bijvoorbeeld. Direct na binnenkomst op Tuinwijck zie je nu meteen de moestuinen aan de rechterkant en het pad naar het bosplantsoen links. Op meer plekken hebben we zijn dit soort doorkijkjes. Het is van belang bij (her)inrichting en onderhoud daar steeds rekening mee te houden.

Natuureducatie

We hebben eerder gezien dat de afgelopen jaren stappen gezet zijn. Die lijn kan worden doorgetrokken. Wat meer structuur zou heel wel goed zijn. Daarmee zouden we Tuinwijck ook wat sterker naar buiten toe profileren. Denk aan het plaatsen van informatieborden over ecologie (bijen, vlinders etc.). Denk ook aan een verbinding met de Schooltuin Helperzoom. En misschien de andere burens aan de Helperzoom eens uitnodigen voor een bezoekje. De IVN natuurgidsen (zie samenwerking) zouden bij dit alles goed betrokken kunnen worden.

WERKGROEP ECOLOGIE

Taak

Het is goed dat het werken aan de ecologie van Tuinwijck gestructureerd wordt en waar mogelijk integraal benaderd wordt. Het bestuur stelt daarom een nieuwe commissie ecologie in. Deze commissie brengt jaarlijks - door tussenkomst van het bestuur - aan de ALV (bij de begroting) verslag uit over wat er het afgelopen jaar is gedaan en wat er het komende jaar staat te gebeuren. De commissie onderhoudt de contacten met de ecologen van de gemeente. De gemeente kan wellicht financieel of in natura bijdragen aan concrete projecten.

Dit programma is het uitgangspunt voor de nieuwe commissie.

Voordeel van deze aanpak is dat de ALV nauw betrokken is bij de ecologie en desgewenst ook mee de richting kan bepalen. Op die manier kan een breder draagvlak worden gecreëerd. Van de werkgroep wordt ook verwacht dat de financiële aspecten concreet in beeld worden gebracht (begroting). Het kan zijn dat voorstellen te duur worden en daarom niet uitgevoerd worden.

Inspraak

De commissie treedt ook in overleg met omwonenden. Bij grotere projecten kunnen alle leden van Tuinwijk worden betrokken. Dat kan via de Nieuwsbrief. Het is aan de commissie om te bepalen welke vorm van inspraak wordt gevolgd. Goede contacten met het bestuurslid communicatie kunnen bijdragen aan verbreding van het draagvlak.

Budget

De commissie zou een eigen vast jaarlijks budget moeten krijgen waarover zij vrij kan beschikken. Gedacht wordt aan een budget van zeg maar 3000 euro. Op die manier kan ook gespaard worden voor grote projecten. Dat betekent dat gelden die overblijven in het budget blijven en niet terugvloeien naar de algemene middelen van de vereniging. Bedacht moet worden dat grotere projecten meestal alleen uitgevoerd kunnen worden met hulp van externe bedrijven (grondwerk, hovenier, specialistisch snoeiwerk etc). Maar ook bij de reguliere beheerstaken ontberen de tuindiensten soms de nodige kennis en kunde. Ook dan is hulp van buiten op haar plaats zijn.

Samenstelling

Vanwege het draagvlak zou de commissie minimaal 5 leden moeten hebben en regelmatig bij elkaar komen. Vanwege de

nodige wisselwerking zou Tuincommissaris en daarnaast wellicht nog een ander bestuurslid zitting moeten nemen in de commissie.

Status

De commissie heeft een structureel karakter en wordt ingesteld door het bestuur. Uit dien hoofde is de commissie verantwoording verschuldigd aan het bestuur en draagt het bestuur de eindverantwoordelijkheid voor het doen en laten van de commissie.

Foto: Paula Marra (tuin 154)

